

Ganduri despre Taina Spovedaniei

Sfântul Nicodim Aghioritul, tratând despre Taina Sfintei Spovedanii, în cartea sa "Îndrumarde mărturisire", ne arată modul în care putem participa deplin și conștient la aceasta:

„Spovedania este destăinuirea rostită a faptelor, și cuvintelor, și gândurilor viclene, făcută de bună voie, cufrângerea inimii, cu osândire de sine, limpede, fără rușine, cu hotărâre, către un duhovnic rânduitor canonic.”[1]

Deci, conform învățăturii de-Dumnezeu-purtătorului Părintelui nostru, spovedania trebuie să fie:

De bună voie

Ridicarea păcatelor noastre trebuie să fie voită, dorită de noi. Nimeni nu ne poate obliga să venim la Taina Spovedaniei și nici nu trebuie ca duhovnicul să ne smulgă mărturisirea tuturor celor greșite, atât a celor săvârșite cu fapta, cât și a celor cu gândul. Condiții ale spovedaniei sunt amănunțita cercetare de sine, recunoașterea vinovăției noastre și destăinuirea păcatelor noastre cu propria noastră gură.

Cu frângere de inimă

Una din cele mai importante condiții ale spovedaniei - poate cea mai reprezentativă - este frângerea inimii. Inima se frânge când conștientizează că prin păcat L-a întristat pe Dumnezeu și că nespusei Sale iubiri, nemăsuratelor Sale daruri, a răspuns cu nerecunoaștință.

Sfântul Nicodim accentuează în mod special asupra „duhului umilit, a inimii înfrântă și smerite” în spovedanie. Frângerea este o tristețe și o durere adâncă a inimii, că prin păcatele sale omul L-a întristat întâi de toate pe Dumnezeu. „Ție unuia am greșit” (Ps., 50,6), după cum zice și Psalmistul. În același timp se manifestă și ca o puternică ură față de păcatul care a fost pricină a tulburării legăturii cu Creatorul nostru.

Cu osândire de sine

Spovedania curată este făcută cu osândire, cu autoînvinuire, fără încercarea de a ne ușura responsabilitatea sau de a arunca vina asupra altora. Eu și numai eu sunt răspunzător de păcatele mele. Nimeni altul, nici chiar diavolul, nu ne obligă să păcătuim. Boliile noastre sufletești și ignoranței noastre li se datorează toate căderile. Sfântul Ioan Scărarul sfatuește:

„Dezgolește-ți, dezgolește-ți rana în fața doctorului și nu te rușina. «A mea e buba, părinte, a mea e rana. Din nepăsarea mea s-a pricinuit, și nu din a altuia. Nimeni altul nu e pricinuitorul ei: nici om, nici duh, nici trup, nici altceva, ci negrija mea!»”[2]

Micșorarea de sine și osândirea de sine sunt cunoscute adevăratei pocăințe. Cel ce se pocăiește sincer își vede continuu neputințele și se ferește a se preocupa de viața altora și de a-i judeca. Căci judecarea este „specialitatea” celor mândri. Cel ce se pocăiește cu adevărat primește fără crâcnire orice încercare, considerând că este vrednic de orice rea-pătimire, de orice întristare, de vreme ce L-a întristat pe Dumnezeu. Se consideră pe sine mai rău decât toți ceilalți, și nu prin cuvinte sau prin semne exterioare de smerenie, ci cu o adâncă și deplină siguranță interioară; aceasta, în antiteză cu cel care nu se pocăiește, care îi consideră pe toți ceilalți inferiori lui.

Cel ce trăiește adevărata pocăință, pe cât înaintează în virtute, pe atât mai păcătos se simte pe sine. În același timp, cu atât mai mult crește în el nădejdea în mila lui Dumnezeu. Pocăința cea adevărată, în timp ce cultivă îndurerarea sufletului, aduce și o negrăită pace și bucurie adâncă, pe care nu le poate îndepărta nici o ispită, nici o întristare a lumii acesteia. Este fericita întristare, tristețea cea îmbucurătoare, despre care vorbesc adesea Părinții Bisericii noastre.

Limpede

Este nevoie să ne mărturisim păcatele cu sinceritate, limpede, riguros, fără învârteli sau jumătăți de cuvânt. Nu mergem la duhovnic spre a ne dezvinovăți sau spre a ne ascunde căderile, ci pentru a descoperi boala noastră duhovnicească.

Adevărul ne obligă să-i destăinuiem duhovnicului toate păcatele noastre, fără să ometem intenționat nici unul dintre ele, căci altfel ar fi o batjocorire a Tainei și ne-am zădărnici iertarea. Este un lucru căruia ar trebui să-i dăm o atenție deosebită. Ascunderea chiar și a unui singur păcat lasă neiertate și păcatele pe care le-am mărturisit. Nu este valabil, desigur, în cazul în care nemărturisirea se datorează uitării sau necunoaștinței. Dar și pentru aceasta să ne rugăm ca Dumnezeu să ne aducă aminte toate păcatele, și pe cele pe care timpul, necunoaștința sau nebăgarea de seamă le fac uitate. De aceea, o bună pregătire pentru spovedanie este cercetarea atentă a sinelui, care duce și la cunoașterea de sine.

Este necesară cunoașterea de sine atât pentru spovedanie, cât și pentru curățirea sufletului nostru. Este în același timp grea acceptarea patimilor și a lipsurilor noastre. Este nevoie de luminarea lui Dumnezeu pentru a ne putea cerceta ungherele sufletului și a ne vedea clar murdăria interioară; sunt necesare smerenia și bărbăția pentru a accepta (adevărul despre) boala noastră. Domnul, în marea Sa milostivire, la începutul luptei, nu ne descoperă întreaga noastră slăbiciune, ca să nu deznădăjduim. Cu cât înaintăm în smerenie, cu cât dobândim mai mult har, cu atât mai mult ni se descoperă starea noastră pătimășă. Cercetarea de sine este o lucrare duhovnicească istovitoare. Mai ales în vremea noastră, invadată de excitații exterioare, de multe ispite, este dificilă și ostenitoare concentrarea și este nevoie de o mare disciplină interioară pentru a se concentra cineva asupra sinelui.

Fără rușine

Rușinea este un sentiment pe care îl mânuiește diavolul spre folosul său. Când suntem în situația de a păcătuți o micșorează, iar când trebuie să ne spovedim o mărește. După înțeleptul Sirah:

„Este rușine care aduce păcat și este rușine care aduce mărire și har”(Sirah, 4,23).

Rușinea însoțește păcatul, dar rușinea pe care o încearcă cineva înaintea duhovnicului îl eliberează de rușinea din ziua viitoare Judecății și constituie slavă și har.

Cu hotărâre

Spovedania este sinceră numai dacă este însoțită de nezdruștinată hotărâre de a nu se mai repeta păcatele; în mod contrar, omul face, după cuvântul Apostolului, precum: „Câinele (ce) se întoarce la vărsătura lui și porcul scaldat la noroiul mocirlei lui”. (2Petru, 2,22)

Aceasta nu trebuie să fie pretext celor ce zic „de vreme ce voi cădea iar în același păcat, de ce să-l mai spun duhovnicului?”. Hotărârea și străduința noastră de a nu mai cădea în aceleași păcate trebuie să fie statornice. Dar, de vreme ce patimile sunt sădite în firea noastră omenească decăzută și ușor de întors, se poate ca din cauza slăbiciunii sau a poftii să cădem iar în aceleași sau în mai multe păcate. Nu trebuie însă să deznădăjduim privitor la îndreptarea noastră, ci să ne apropiem de spovedanie cu o mai adâncă smerenie, și mai des, astfel încât cu harul lui Dumnezeu și cu îndrumarea și sprijinul duhovnicului să ajungem la omorârea patimilor. Mângâietoare și liniștitoare este această pildă din Pateric: „Un frate 1-a întrebat pe avva Sisoe, zicând: Ce voi face, avvo, că am căzut? I-a răspuns lui bătrânul: Scoală-te iarăși. Zis-a fratele: M-am sculat și iarăși am căzut. Și a zis bătrânul: Scoală-te iarăși și iarăși. Deci a zis fratele: Până când? Zis-a bătrânul: Până ce vei fi găsit sau în bine, sau în cădere, căci cu ce se află omul, cu aceea se și duce din lumea aceasta”. [3]

De aceea și experiența patristică ne învață cu înțelepciune că „sfânt este cel ce se ridică neîncetat”.

În paralel cu lupta cea bună, să luăm întotdeauna ca aliat în lucrarea pocăinței rugăciunea aceasta:” Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”.

Regulată

Pentru a avea roade în viața duhovnicească, este necesară deasă apropiere de Taina Spovedaniei, nu doar în cazul săvârșirii unui păcat grav. Din spovedania regulată izvorăsc, după Sfântul Nicodim Aghioritul, multe lucruri bune:

- Patimile, slăbiciunile și relele obișnuințe nu mai cresc și nu se mai întâresc; dimpotrivă, cu tratament se micșorează și slăbesc.

- Cel care se spovedește des, cu cercetare de sine constantă, își localizează cu mai mare exactitate păcatele, pe care și le amintește mai ușor.

- Chiar și de săvârșește cineva păcat de moarte (mândrie, iubire de arginți, desfrânare, invidie, lăcomie, mânie, lene), prin spovedanie vine ușor înapoi, în sufletul său, harul lui Dumnezeu, restaurând iarăși pacea. Dimpotrivă, dacă păcatul rămâne nespovedit pentru mult timp, întunecă sufletul cu remușcările și, ceea ce este mai important - și să luăm bine aminte la aceasta - pe perioada cât omul rămâne nespovedit, este lipsit de Dumnezeiescul Har, iar eventualele lui fapte bune (post, rugăciune, milostenii ș.a.) rămân fără plată.

- Spovedania regulată, cu pocăință și sinceritate, se face zid împotriva atacurilor demonice, și cei ce se spovedesc nu sunt atinși de magie, de vraji și de celelalte lucruri satanice, în detrimentul lucrării oamenilor răi. Spre exemplu, magii, vrăjitorii, în timp ce-i sfatuiesc pe oameni - spre înșelare, desigur - să meargă la biserică, la Sfânta Liturghie, la Maslu, să spună rugăciuni, să aprindă lumânări, le interzic în mod categoric să se spovedească, pentru a nu strica lucrarea vrăjitoarească, satanică. Spunea un demonizat unuia dintre cei de față: „ce ți-a trebuit să te duci la nemernicul de țap și să le vomیți pe toate?”, înțelegând prin „vomیți” spovedania și prin „țap” duhovnicul. Iertarea este deci reală, iar diavolul nu poate nici măcar să amintească de vreun păcat spovedit. Și am putea spune că epitrahilul duhovnicului face să dispara orice influență demonică. „Îi vine de hac”, cum se spune în popor.

- Pe cei care se spovedesc regulat nu îi îngrozește frica morții. Sunt mereu pregătiți, de vreme ce prin continua pocăință și-au curățit sufletul, și așteaptă în pace mutarea lor din lumea stricăciunii în fericirea raiului.

- Spovedania deasă este piedică a păcatului. Căci la gândul că iarăși se va umili înaintea duhovnicului (spunând din nou aceleași păcate) și că va primi canon, omul se luptă pentru a nu mai păcătui.

Piedici ale buneii spovedanii

Starea noastră în legătură cu Taina Spovedaniei exprimă gradul în care trăim adevărata pocăință. Dacă socotim spovedania doar o simplă anticameră, o procedură obligatorie în pregătirea pentru Sfânta împărtaşanie, o corvoadă ce trebuie împlinită de două-trei ori pe an pentru a primi permisiunea formală de a ne împărtaşii, atunci, din nefericire, subapreciem Taina și îl descalificăm pe preot din lucrător în simplul mijloc, în „comerciant” al Dumnezeiescului Har, într-unul care împarte rugăciuni și formule de iertare. Astfel, o legătură personală - duhovnic-ucenic -eșuează într-o relație de „liber

schimb", și durerea pentru păcatele noastre este înlocuită de un sentiment de auto-control și autojustificare.

Dacă îi exceptăm pe puținii „aleși” - care din fericire însă n-au lipsit niciodată din lume și care prin faptele adevăratei pocăințe bine-plac lui Dumnezeu -, cei mai mulți dintre noi ne limităm la o pălăvrăgeală pe teme duhovnicești, la o viață plină de compromisuri și de regrese, la o spovedanie făcută la o anumită perioadă de timp din obișnuință, la repezeală și inconștient, fără acea legătură tainică de ascultare față de duhovnic. De aceea nu e de mirare că dumnezeiescul har este împiedicat să lucreze în sufletul nostru, spre a ne preschimba din „vasele mâniei Sale, gătite spre pierire”(Romani 9,22) în „vas[e] de cinste, sfințit[e], de bună trebuință stăpânului, potrivit[e] pentru tot lucrul bun”(2Timotei 2,21). Și, dacă vreodată vom fi ridicați spre a ne vedea sărăcia sufletească, poate, dacă vom avea voință, ne vom îndrepta viața. Astăzi, pentru noi, credincioșii contemporani, răul este că suntem satisfăcuți de acest mod de viață, că ne socotim „buni creștini”, cu conștiința liniștită, deoarece împlinim oarecare îndatoriri formale, exterioare, și ne ferim de la faptele imorale și necinstite văzute. Ne apropiem însă de Taina Spovedaniei fără să avem conștiința deplină a stării noastre împătimate, uitând că numai în cunoașterea bolii putem avea nădejdea izbăvirii.

Mărturisirea păcatelor noastre se limitează la o cercetare de sine cu totul plată și se baricadează într-un fel în încercare de a ne îndreptăți, trecând sub tăcere multe așa-zise (după judecata noastră) păcate neînsemnate, „mici abateri”, și ajungând de multe ori să ascundem căderi grave. Așa încât putem să venim ani întregi la Taina Spovedaniei și să nu plecăm cu adevărat odihniți, ci să rămânem înăuntrul nostru tulburați. Lăsând însă nemărturisite patimile noastre, tumorile păcatului își fac neîmpiedicate lucrarea lor omorătoare de suflet. Patimile, în loc de a fi îmblânzite de noi, ne stăpânesc și ne îndepărtează sufletul de harul lui Dumnezeu. Și cât timp rămânem în lenevire, fără o conștientă luptă duhovnicească, diavolul nu ne deranjează, căci nu există pericolul de a ne pierde. Inșă, atunci când ne conștientizăm starea și punem început pocăinței, începe și el turbat războiul împotriva noastră, folosindu-și toată viclenia pentru a ne împiedica deșteptarea din moleșeala lenei (akediei).

O mare piedică în calea pocăinței și a bunei spovedanii, în special pentru oamenii ce merg la biserică, este rătăcirea, suficiența și părerea de sine pentru viața lor „virtuoasă”.Justificarea de sine este un dușman foarte periculos și exprimă trufia, mândria interioară. Dacă adevărata pocăință constă în micșorarea de sine sau osândirea de sine, în recunoașterea păcatelor și a patimilor noastre, este evident cât de departe este justificarea de sine, ca rod și semn al trufiei, de adevărata pocăință.

Fariseul din parabolă este tipul reprezentativ al omului care se justifică pe sine. Se laudă cu virtuțile sale, se consideră pe sine drept și în același timp îl desconsideră pe vameș, vâzându-l păcătos, inferior lui.

Cel ce se justifică pe sine își devine propriul judecător și-și oferă titlul de „drept”, considerând că Dumnezeu este obligat să-l răsplătească. Devine și judecător aspru al celorlalți, judecând chiar și cele mai nesemnificative scăderi ale lor. Nu recunoaște slăbiciuni, nu acceptă greșeli.

Cu întunecarea duhovnicească pe care i-o provoacă trufia îi este cu neputință să-și distingă întinarea lăuntrică. Și de aceea nu are duhul umilit, nu poate să se căiască sincer și în consecință să primească harul lui Dumnezeu. Dacă cumva are bună intenție, poate cândva Dumnezeu să-l trezească. Dacă însă s-a împietrit din cauza trufiei, numai Dumnezeu știe de mai are nădejde de mântuire.

Amânarea este, de asemenea, o vicleană uneltire a diavolului, cu care ne poate înșela ușor. Amânăm cel mai important și mai urgent lucru al vieții noastre, pocăința, pentru mai târziu, considerând că

avem timp. Ignorăm faptul că doar prezentul ne aparține. De viitor nu putem fi siguri. Clipa morții este neștiută. De aceea acum trebuie să luăm hotărârea mântuitoare. Acum să punem început mântuirii. Unul din multele mijloace pe care le folosește diavolul pentru a ne împiedica spovedania este și neîncrederea în discreția (pastrarea secretului) duhovnicului. El le insuflă multora teama că duhovnicul le va face cunoscute păcatele. Aceasta este o înșelare, pentru că duhovnicul este legat cu făgăduințe înspăimântătoare înaintea lui Dumnezeu. Nici sub amenințarea morții duhovnicii nu au voie să divulge nimic din cele mărturisite înaintea lor de credincioși. Femeile, de regulă, obișnuiesc să-și povestească singure prietenelor sau cunoscutelor păcatele - „dar rămâne între noi!” -, iar atunci când una dintre ele le face publice, dau vina pe duhovnic.

Ultima și cea mai puternică armă a diavolului, mai ales împotriva celor ce au săvârșit păcate mari, este deznădejdea. Acesta ascunde cu viclenie milostivirea lui Dumnezeu, nemăsurata Sa milă și dragostea Sa de nespus față de noi și ni-L arată ca fiind doar drept și osânditor. Mai mult, ne șterge din memorie adevărul că patimile noastre se pot transforma în virtuți, cu harul lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu îl dăruiește oricui se smerește și se pocăiește sincer. Deznădejdea constituie hulă împotriva lui Dumnezeu, căci este negarea dragostei Lui, a iubirii Sale de oameni și a milei Sale. Este încă și negarea făgăduințelor Sale. Dacă ar fi fost cu putință curățirea sufletelor noastre de patimi numai cu puterile sufletului nostru, atunci cu îndreptățire toți ar trebui să fim stăpâniți de deznădejde. Acum însă, când Dumnezeu cere de la noi numai hotărârea și străduința să trăim conform voinței Sale, indiferent de trecut, nu trebuie să ne tulbure nici un gând de deznădejde.

Trebuie să spunem că un păcat deosebit de grav îl constituie faptul de a nu-1 chema pe preot la cei muribunzi, sub pretextul de a nu-i speria. Îi lăsăm astfel să trăiască groaza apariției diavolilor la ieșirea sufletului lor, de vreme ce pleacă nepregătiți.